EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

25. oktoober 2011 *

Kohtuasjas C-110/10 P,

mille ese on Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 26. veebruaril 2010 esitatud apellatsioonkaebus,

Solvay SA, asukoht Brüssel (Belgia), esindajad: advokaadid P. Foriers, R. Jafferali, F. Louis ja A. Vallery,

apellatsioonkaebuse esitaja,

teine menetlusosaline:

Euroopa Komisjon, esindajad: J. Currall ja F. Castillo de la Torre, keda abistas advokaat N. Coutrelis, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

kostja esimeses kohtuastmes,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, kodade esimehed J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot ja U. Lõhmus, kohtunikud A. Rosas (ettekandja), R. Silva de Lapuerta, E. Levits, A. Ó Caoimh, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, A. Arabadjiev ja E. Jarašiūnas,

kohtujurist: J. Kokott,
kohtusekretär: R. Şereş,

arvestades kirjalikus menetluses ja 18. jaanuari 2011. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 14. aprilli 2011. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Solvay SA (edaspidi „Solvay") palub oma apellatsioonkaebuses tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 17. detsembri 2009. aasta otsuse kohtuasjas T-58/01: Solvay *vs.* komisjon (EKL 2009, lk II-4781, edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus"), millega Üldkohus jättis rahuldamata hagi, milles Solvay palus tühistada komisjoni 13. detsembri 2000. aasta otsuse 2003/5/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 81 kohaldamise menetlust

(COMP/33.133 – B: naatriumkarbonaat – Solvay, CFK) (ELT 2003, L 10, lk 1; edaspidi „vaidlusalune otsus"), ning teise võimalusena tühistada talle määratud trahv või vähendada seda.

Vaidluse taust

2 Solvay on tähtis keemiaettevõtja. Tema asutaja Ernest Solvay töötas välja protsessi, mille abil saab toota sünteetiliselt soodat – peamiselt klaasitootmises kasutatavat ainet. Soodat kasutatakse ka keemiatööstuses detergentide tootmisel ning samuti metallurgias.

3 Ligikaudu 1870. aastal andis Solvay tootmislitsentsi Brunner, Mond & Co-le, kes oli üks Imperial Chemical Industries'i (edaspidi „ICI") algselt moodustanud äriühingutest. Solvay ning Brunner, Mond & Co. jagasid oma mõjupiirkonnad („Alkali Cartel") nii, et Solvay oli aktiivne Euroopa mandriosas, samal ajal kui Brunner, Mond & Co. tegutses Briti saartel, Briti Rahvaste Ühenduses ja teistes Aafrika, Aasia ja Lõuna-Ameerika riikides. Esialgset lepingut muudeti mitu korda, muu hulgas 1945. aastal.

4 1980-ndate aastate lõpus oli Solvay peamine soodatootja nii Euroopa Ühenduses, kus talle kuulus 60 % turust, kui ka kogu maailmas. ICI oli suuruselt teine tootja. Neile järgnesid neli väikest tootjat Rhône-Poulenc, Akzo, Matthes & Weber ning Chemische Fabrik Kalk (edaspidi „CFK").

5 Looduslikku soodat toodeti Ameerika Ühendriikides. Loodusliku sooda tootmine oli sünteetilise sooda tootmisest odavam, kuid tootmiskuludele tuli lisada transpordikulu. Ühenduse ettevõtjaid kaitsti mõne aasta vältel dumpinguvastaste meetmetega, kuid need vaadati uuesti läbi siis, kui Euroopa Ühenduste Komisjon algatas vaidlusalused menetlused. Nimelt esines võimalus, et dumping ei ole enam tõendatud.

6 Konkurentideks olid ka Ida-Euroopa riikide tootjad, kuid nende soodakogused olid väikesed. Ka nendest riikidest pärit impordi suhtes kehtestati dumpinguvastased meetmed.

7 Ühenduse turul tuvastati mõjupiirkondade jagamine Solvay ja ICI vahel ning siseriiklike turgude eraldamine, kusjuures hinnad erinesid olulisel määral.

8 Kuna komisjon kahtlustas ühenduse erinevate tootjate vahel kokkulepete olemasolu, viis ta 1989. aasta alguses peamiste soodatootjate juures läbi uurimise ning tegi endale paljudest dokumentidest koopiad. Seda uurimist täiendati informatsiooninõuetega.

9 Komisjon saatis 13. märtsil 1990 Solvayle, ICI-le ja CFK-le ühise vastuväiteteatise. Komisjon heitis ette järgmisi rikkumisi:

– EMÜ asutamislepingu artikli 85 (millest sai EÜ asutamislepingu artikkel 85 ja hiljem EÜ artikkel 81) rikkumine Solvay ja ICI poolt,

– asutamislepingu artikli 85 rikkumine Solvay ja CFK poolt,

– EMÜ asutamislepingu artikli 86 (millest sai EÜ asutamislepingu artikkel 86 ja hiljem EÜ artikkel 82) rikkumine Solvay poolt,

– asutamislepingu artikli 86 rikkumine ICI poolt.

10 Komisjon ei edastanud igale puudutatud ettevõtjale kõiki dokumente, vaid üksnes selle rikkumisega seonduvad dokumendid, milles ettevõtjat süüdistati. Samuti ei saadetud asjaomastele ettevõtjatele paljusid dokumente või nende osasid konfidentsiaalsuse tõttu.

11 Nimetatud ettevõtjatele tehti ettepanek esitada suuliselt oma seisukohad. Ilmselt ei soovinud Solvay ärakuulamisel osaleda.

12 Komisjon võttis 19. detsembril 1990 vastu neli järgmist otsust:

– otsus 91/297/EMÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli [81] kohaldamise menetlust (IV/33.133 – A: naatriumkarbonaat – Solvay, ICI) (EÜT 1991, L 152, lk 1) ja milles komisjon süüdistas Solvayd ja ICI-t peamiselt selles, et nad jätkasid soodaturu jagamist hoolimata nende endi kinnitusest, et 1945. aastal sõlmitud kokkulepet enam ei järgita, ning milles komisjon tõi selleks, et tõendada, et see tegevus ei olnud autonoomne („paralleelne tegevus”), välja eelkõige asjaolu, et teatavatel juhtudel oli ICI nimel tarnijaks Solvay, ja tiheda suhtlemise nende kahe ettevõtja vahel;

– otsus 91/298/EMÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli [81] kohaldamise menetlust (IV/33.133 – B: naatriumkarbonaat – Solvay, CFK) (EÜT 1991, L 152, lk 16) ja milles komisjon süüdistas Solvayd ja CFK-d hinnakokkuleppe sõlmimises, mille eest CFK-le tagati vastutasuks igal aastal uuesti korrigeeritav minimaalne müügikogus;

– otsus 91/299/EMÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli [82] kohaldamise menetlust (IV/33.133 – C: naatriumkarbonaat – Solvay) (EÜT 1991, L 152, lk 21) ja milles komisjon süüdistas Solvayd tema turgu valitseva seisundi kuritarvitamises, mis seisnes hinnaalandussüsteemide kasutamises lisakoguse alusel, et siduda kliente kogu neile vajaliku soodakoguse osas ning välistada konkurendid;

– otsus 91/300/EMÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli [82] kohaldamise menetlust (IV/33.133 – D: naatriumkarbonaat – ICI) (EÜT 1991, L 152, lk 40) ja milles komisjon süüdistas sarnases tegevuses ICI-d.

13 Need neli otsust vaidlustati Üldkohtus. Solvay palus otsused 91/297 (kohtuasi T-30/91), 91/298 (kohtuasi T-31/91) ja 91/299 (kohtuasi T-32/91) tühistada. ICI palus otsused 91/297 (kohtuasi T-36/91) ja 91/300 (kohtuasi T-37/91) tühistada. Seevastu CFK tasus talle otsusega 91/298 määratud trahvi.

14 Sellega seoses on oluline märkida, et Üldkohus tuvastas 27. veebruaril 1992 polüvinüülkloriidi (PVC) tootjate vahelisi keelatud kokkuleppeid käsitleva komisjoni otsuse tühisuse selle otsuse nõuetekohaselt kinnitamata jätmise tõttu (27. veebruari 1992. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-79/89, T-84/89, T-85/89, T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 ja T-104/89: BASF jt *vs.* komisjon, EKL 1992, lk II-315). Käesoleva kohtuotsuse punktis 13 viidatud kohtuasjades,

kus Solvay oli hageja, esitas viimane „täiendavaid hagisid", milles ta esitas uue väite, milles ta soovis, et Üldkohus tuvastaks selle otsuse tühisuse, mille tühistamist ta algselt oli nõudnud, ning viitas seejuures kahele ajakirjanduses ilmunud artiklile, millest nähtus komisjoni tunnistus, et ta ei ole ühtki otsust juba 25 aastat kinnitanud.

15 Pärast seda, kui Euroopa Kohus oli teinud nimetatud kohtuotsuse peale esitatud apellatsioonkaebuse kohta 15. juunil 1994 otsuse kohtuasjas C-137/92 P: komisjon *vs.* BASF jt (EKL 1994, lk I-2555), võttis Üldkohus käesolevas kohtuasjas muid menetlust korraldavaid meetmeid, paludes eelkõige komisjonil esitada muu hulgas apellandi vaidlustatud otsuse tekst sel ajal kinnitatud kujul. Komisjon vastas, et tema arvates ei ole vaja selle väite põhjendatust käsitleda, niikaua kui Üldkohus ei ole otsustanud selle vastuvõetavuse üle. Kuivõrd Üldkohus nõudis siiski 25. oktoobri 1994. aasta määruses komisjonilt eespool nimetatud teksti esitamist, täitis viimane selle korralduse ja esitas nimetatud otsuse teksti. Poolte kohtukõned ja nende vastused Üldkohtu küsimustele kuulati ära 6. ja 7. detsembri 1994. aasta kohtuistungil.

16 Üldkohus tegi 29. juunil 1995 viis otsust.

17 Otsus 91/297 tühistati kaitseõiguste rikkumise tõttu 29. juuni 1995. aasta otsustega kohtuasjas T-30/91: Solvay *vs.* komisjon (EKL 1995, lk II-1775) ja kohtuasjas T-36/91: ICI *vs.* komisjon (EKL 1995, lk II-1847), sest komisjon ei olnud haldusmenetluses piisavalt võimaldanud tutvuda dokumentidega ning eelkõige nendega, mis võisid olla kaitsmisel tarvilikud. Asudes seisukohale, et rikkumist haldusmenetluses ei saanud parandada kohtumenetluses, märkis Üldkohus eelkõige eespool viidatud kohtuotsuse Solvay *vs.* komisjon punktis 98, et „kui hageja oleks saanud kasutada haldusmenetluses dokumente, mis oleksid võinud sisaldada teda õigustavaid asjaolusid, siis oleks ta võib-olla saanud mõjutada komisjoni volinike kolleegiumi hinnanguid vähemalt hagejale rikkumise alguse ja kestusega seoses ette heidetud paralleelse ja passiivse tegevuse tõendusliku väärtuse osas". Üldkohus leidis nii eespool viidatud kohtuotsuses

Solvay *vs.* komisjon kui ka eespool viidatud kohtuotsuses ICI *vs.* komisjon, et komisjon oleks pidanud vähemalt andma teistelt ettevõtjatelt saadud dokumentide nimekirja, mille põhjal oleks saanud kontrollida dokumentide täpset sisu ja nende tarvilikkust kaitse jaoks.

18 Otsus 91/298 tühistati Solvayd puudutavas osas 29. juuni 1995. aasta otsusega kohtuasjas T-31/91: Solvay *vs.* komisjon (EKL 1995, lk II-1821), kuna seda komisjoni otsust ei olnud nõuetekohaselt kinnitatud.

19 Otsus 91/299 tühistati 29. juuni 1995. aasta otsusega kohtuasjas T-32/91: Solvay *vs.* komisjon (EKL 1995, lk II-1825) samal põhjusel.

20 Otsuse 91/300 kohta tehti 29. juuni 1995. aasta otsus kohtuasjas T-37/91: ICI *vs.* komisjon (EKL 1995, lk II-1901). Üldkohus lükkas tagasi väited ja argumendid, millega heideti ette teistelt ettevõtjatelt saadud dokumentidest teavitamata jätmist, kuna need dokumendid ei oleks saanud olla tarvilikud apellandi kaitse jaoks, ning apellandi enda dokumentide nimekirjast teavitamata jätmist. Üldkohus tühistas siiski vaidlustatud otsuse, sest see oli nõuetekohaselt kinnitamata.

21 Komisjon esitas eespool viidatud 29. juuni 1995. aasta otsuste kohtuasjas T-31/91: Solvay *vs.* komisjon ja kohtuasjas T-32/91: Solvay *vs.* komisjon peale apellatsioonkaebuse, mille tulemusel tegi Euroopa Kohus 6. aprillil 2000 otsuse liidetud kohtuasjades C-287/95 P ja C-288/95 P: komisjon *vs.* Solvay (EKL 2000, lk I-2391). Samuti esitati apellatsioonkaebus eespool viidatud 29. juuni 1995. aasta otsuse peale kohtuasjas T-37/91: ICI *vs.* komisjon, mille tulemusel tegi Euroopa Kohus 6. aprillil 2000 otsuse kohtuasjas C-286/95 P: komisjon *vs.* ICI (EKL 2000, lk I-2341). Euroopa Kohus jättis mõlemad apellatsioonkaebused eespool viidatud kohtuotsustega komisjon *vs.* Solvay ja komisjon *vs.* ICI rahuldamata.

22 Solvayd puudutavas osas võttis komisjon 13. detsembril 2000 vastu kaks uut otsust:

– Vaidlusalune otsus, mis on samaväärne otsusega 91/298. Nende otsuste sõnastus on sisuliselt sama. Vaidlusalune otsus sisaldab peale selle menetluse kirjeldust. Otsuse adressaat on Solvay, s.o ettevõtja, kellele komisjon määrab trahvi summas 3 miljonit eurot.

– Otsus 2003/6/EÜ, mis käsitleb EÜ artikli 82 kohaldamise menetlust (COMP/33.133 – C: naatriumkarbonaat – Solvay) (ELT 2003, L 10, lk 10) ja mis on samaväärne otsusega 91/299, kuid sisaldab peale selle menetluse kirjeldust. Selle otsusega määrab komisjon Solvayle trahvi summas 20 miljonit eurot.

23 Solvay esitas nende otsuste peale hagid. Üldkohus jättis 17. detsembri 2009. aasta otsusega kohtuasjas T-57/01: Solvay *vs.* komisjon (EKL 2009, lk II-4621) ja vaidlustatud kohtuotsusega need hagid rahuldamata.

Menetlus Üldkohtus

24 Kuna apellant esitas väite, et tal ei võimaldatud toimikuga tutvuda, siis palus Üldkohus 19. detsembril 2003 esitada komisjonil muu hulgas üksikasjaliku nummerdatud loendi kõikidest toimikusse kuuluvatest dokumentidest. Pärast määratud tähtaja pikendamise taotlemist esitas komisjon esimese ning seejärel teise loendi. Solvay soovis teatavate dokumentidega tutvuda. Nende menetlustoimingute tegemise ajal tunnistas komisjon, et tal on teatavad toimikud kaduma läinud ja et tal ei ole võimalik koostada loetelu neis olnud dokumentidest, sest nende kaustade sisukorrad olid komisjoni

väitel samuti kadunud. Apellant esitas 15. juulil 2005 ja komisjon 17. novembril 2005 oma kirjalikud märkused nende dokumentide, millega Solvay oli tutvunud, tarvilikkuse kohta tema kaitse jaoks. Pooltele esitati 2008. aasta jooksul veel erinevaid küsimusi. Kohtuistung toimus sama aasta 26. juunil.

Vaidlustatud kohtuotsus

Argumendid, millega põhjendati vaidlusaluse otsuse tühistamise nõudeid

25 Apellant esitas neli osadeks jagatud nõuet, mis sisaldasid paljusid argumente.

Esimene väide aja möödumise kohta

– Aegumisnormide ebaõige kohaldamine

26 Solvay väitis, et nõukogu 26. novembri 1974. aasta määruse (EMÜ) nr 2988/74 Euroopa Majandusühenduse transpordi- ja konkurentsieeskirjades ettenähtud menetluste ja sundtäitmise rakendamise aegumistähtaegade kohta (EÜT L 319, lk 1; ELT eriväljaanne 07/01, lk 61) alusel arvutatava menetluste aegumistähtaja kulgemine ei peatu apellatsioonimenetluse ajaks. Solvay arvates oleks komisjon saanud vastu võtta uue otsuse vahetult pärast eespool viidatud 29. juuni 1995. aasta otsuse

kohtuasjas T-31/91: Solvay *vs.* komisjon kuulutamist. Apellatsioonkaebuse esitamisel läks komisjon riski peale välja, seda enam et ta oli teadlik eespool viidatud kohtuotsusest komisjon *vs.* BASF jt, milles Euroopa Kohus oli esitanud oma seisukoha nende aktide kinnitamata jätmise kohta.

27 Üldkohus leidis vaidlustatud kohtuotsuses, tuginedes Euroopa Kohtu 15. oktoobri 2002. aasta otsusele liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P ja C-254/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon (EKL 2002, lk I-8375), mis puudutab teist „PVC" otsust, et arvesse tuleb võtta seda, et aegumistähtaja kulgemine peatus selle ajavahemiku ajaks, mille vältel menetleti Euroopa Kohtus apellatsioonkaebust (punktid 78–90). Üldkohus tõi välja praktilised raskused, mis kaasnevad Solvay pakutud tõlgendusega, st et juhul kui Euroopa Kohus oleks komisjoni apellatsioonkaebuse rahuldanud, oleks samaaegselt kehtinud kaks otsust.

– Mõistliku menetlusaja põhimõtte rikkumine

28 Üldkohus uuris igat menetluse etappi ja menetlust tervikuna. Ta märkis samuti, et kuna vaidlusalune otsus on sisuliselt identne otsusega 91/298, ei rikutud hoolimata ajakulust kaitseõigusi. Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 122 on eelkõige märgitud, et hagiavalduses loobus apellant sõnaselgelt võimalusest hüvitisena vähendada trahvi ning et apellant ei esitanud ka kahju hüvitamise nõuet.

Teine väide, et rikutud on vaidlusaluse otsuse vastuvõtmiseks ja kinnitamiseks nõutavaid olulisi menetlusnorme

29 Üldkohus lükkas tagasi selle väite kaks esimest osa, mis käsitlesid kollegiaalsuse põhimõtte ja õiguskindluse põhimõtte rikkumist. Mis puudutab apellandi õiguse olla

uuesti ära kuulatud rikkumist, siis leidis Üldkohus, et vaidlusaluse otsuse sõnastus oli sisuliselt identne otsuse 91/298 sõnastusega, mistõttu ei olnud komisjon kohustatud apellanti uuesti ära kuulama (vaidlustatud kohtuotsuse punkt 172). Üldkohus lükkas lisaks tagasi nimetatud väite selle osa, mis puudutas konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomiteega uuesti konsulteerimata jätmist ning nõuandekomitee õigusvastast koosseisu.

30 Üldkohus lükkas samuti tagasi sama väite selle osa, mis käsitles erapooletuse, hea halduse ja proportsionaalsuse põhimõtte rikkumist.

Kolmas väide, et liikmesriikidevahelist kaubandust ei ole mõjutatud

31 Apellant vaidlustas väidetava äristrateegia, mida talle ette heideti. Üldkohtu sõnul ei eitanud ta siiski CFK-ga sõlmitud kokkuleppe sõnastust (vaidlustatud kohtuotsuse punkt 214). Üldkohus märkis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 215, et niisugune tagatiskokkulepe, mis puudutab iga-aastast minimaalset müügikogust siseriiklikul turul, võib juba oma määratluse poolest juhtida kaubavood kõrvale kursilt, mille need muidu oleksid võtnud, ilma et oleks vaja tõendada äristrateegia olemasolu.

Neljas väide, et on rikutud õigust tutvuda toimikuga

32 Üldkohus kontrollis, kas asjaolu, et apellandil ei olnud haldusmenetluse ajal juurdepääsu teatavatele dokumentidele, takistas tal tutvuda dokumentidega, mis võisid olla

tarvilikud tema kaitse jaoks. Üldkohus jõudis eitavale järeldusele pärast selle asjaolu väljatoomist, et CFK-ga sõlmitud kokkuleppest nähtuvalt oli liikmesriikidevahelist kaubandust mõjutatud ning et äristrateegial põhinev argument ei olnud selles osas oluline. Üldkohus kontrollis väite seda osa, mis käsitles asjaolu, et apellant ei saanud tutvuda kogu toimikuga. Pärast seda, kui Üldkohus oli püüdnud kindlaks teha komisjoni kaotatud toimikute sisu, kinnitas ta vaidlustatud kohtuotsuse punktis 262, et Solvayle ette heidetud tegevus oli tõendatud olemasolevates toimikutes sisalduvate dokumentidega ning et „ükski asjaolu [ei võimaldanud] eeldada, et [hageja] oleks saanud puuduvatest alamtoimikutest avastada dokumente, mis oleksid võimaldanud tal komisjoni järeldused kahtluse alla seada".

Argumendid, millega põhjendatakse nõudeid trahvi tühistamise või vähendamise kohta

33 Apellant esitas järgmised viis väidet: ebaõigesti on hinnatud rikkumiste raskust, ebaõigesti on hinnatud rikkumise kestust, komisjon võttis raskendavaid asjaolusid ebaõigesti arvesse, esinevad kergendavad asjaolud ning trahv on ebaproportsionaalne, eelkõige aja möödumist silmas pidades.

34 Üldkohus märkis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 303, et komisjon ei tõendanud, et asjaomane rikkumine vältas kuni 1990. aasta lõpuni. Selle tulemusel vähendas Üldkohus trahvi 25 % võrra.

35 Kokku võttes määras Üldkohus apellandile trahvi suuruseks 2,25 miljonit eurot. Üldkohus jättis kolm neljandikku apellandi kohtukuludest tema enda kanda ja mõistis temalt välja kolm neljandikku komisjoni kohtukuludest ning ta jättis ühe neljandiku komisjoni kohtukuludest tema enda kanda ja mõistis temalt välja ühe neljandiku apellandi kohtukuludest.

Apellatsioonkaebus

36 Apellant esitab kolm väidet. Esimese väite kohaselt on rikutud õigust asja arutamisele mõistliku aja jooksul. Teise väite kohaselt on rikutud kaitseõigusi, kusjuures rikkumine seisneb selles, et pärast seda, kui komisjon ei võimaldanud apellandil haldusmenetluses toimikuga tutvuda, kaotas ta osa toimikust ära. Kolmanda väite kohaselt rikuti apellandi õigust olla enne komisjoni poolt vaidlusaluse otsuse vastuvõtmist ära kuulatud.

37 Kõigepealt tuleb ühiselt kontrollida teist ja kolmandat väidet, mis mõlemad käsitlevad kaitseõiguste rikkumist.

Poolte argumendid

38 Teise väite esimeses osas heidab apellant Üldkohtule ette, et nõudes selle tõendamist, et kadunud dokumendid oleksid võinud olla tarvilikud apellandi kaitse jaoks, pani Üldkohus apellandile võimatu tõendamise kohustuse, kuna neid dokumente ei olnud võimalik uurida.

39 Selle väite teises osas heidab apellant Üldkohtule ette, et viimane jättis tähelepanuta põhimõtte, mille kohaselt piisas sellest, et nimetatud dokumentidega oli kas või väike võimalus mõjutada vaidlusalust otsust.

40 Nimetatud väite kolmandas osas heidab apellant Üldkohtule ette, et viimane ei viinud läbi üksnes toimiku esialgset uurimist, et kontrollida, kas puuduvad dokumendid võisid nimetatud otsust mõjutada, vaid et ta tegi kõigepealt sisulise otsuse. Üldkohus leidis nimelt esiteks, et tagasi tuli lükata apellandi sisuline väide, mille apellant esitas

vaidlusaluse otsuse tühistamiseks esitatud hagi põhjendamiseks ning mille kohaselt puudus mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele, selleks et tuletada sellest teiseks, et apellandile varjatuks jäänud dokumendid ei oleks saanud mingil moel mõjutada nimetatud otsust.

41 Sama väite neljandas osas heidab apellant Üldkohtule ette, et viimase arvates ei tõendanud apellant, et kadunud dokumendid oleksid võinud olla tema kaitse jaoks tarvilikud, kuna apellant ei esitanud Üldkohtus väidet CFK-ga kokkuleppe puudumise kohta, mida ta oleks saanud esitada isegi toimikule juurdepääsu puudumise korral, kuigi apellant oli esitanud selle väite komisjonile ja nende kadunud dokumentide sisu ei saanud keegi enam kindlaks teha.

42 Teise väite viiendas osas heidab apellant Üldkohtule ette, et viimane ei näidanud üles huvi kadunud dokumentide vastu põhjusel, et ta oli juba lükanud tagasi apellandi sisulise väite, mis käsitles mõju puudumist liikmesriikidevahelisele kaubandusele, kuigi Üldkohus ei teadnud nende dokumentide sisu, mistõttu ei saanud ta välistada seda, et nende abil oleks apellant saanud esitada täiendavaid või isegi täiesti uusi argumente nii sisu puudutavas kui ka trahvi summat või menetluse nõuetekohasust puudutavas osas.

43 Kolmanda väite esimeses osas heidab apellant Üldkohtule ette, et viimane ei vastanud tema argumendile, mille kohaselt oleks ta tulnud – hoolimata eespool viidatud kohtuotsuse Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon olemasolust – ära kuulata enne vaidlusaluse otsuse vastuvõtmist, kuna haldusmenetluses pandi seoses toimikuga tutvumise mittevõimaldamisega selle otsuse vastuvõtmisele eelnenud menetlusetapis toime rikkumised, mis mõjutasid otsuse ettevalmistavate meetmete kehtivust, ning kuna Üldkohus tuvastas need rikkumised eespool viidatud 29. juuni 1995. aasta otsuses kohtuasjas T-30/91: Solvay *vs.* komisjon enne vaidlusaluse otsuse vastuvõtmist.

44 Selle väite teises osas heidab apellant Üldkohtule ette, et viimane keeldus tunnistamast, et komisjon oli kohustatud enne vaidlusaluse otsuse vastuvõtmist puudutatud ettevõtja ära kuulama, sest Üldkohtu otsusega, mis oli küll tehtud teises menetluses, oli tuvastatud rikkumine, mis mõjutas tühistatud otsuse ettevalmistavaid meetmeid. Apellant meenutab sellega seoses eespool viidatud 29. juuni 1995. aasta otsust kohtuasjas T-30/91: Solvay *vs.* komisjon, ning rõhutab, et käesolevas asjas esinesid menetluses samad rikkumised, mis olid välja toodud selle kohtuotsuse aluseks olnud kohtuasjas. Komisjon oleks EÜ artikli 233 alusel pidanud võtma Üldkohtu otsuse põhjal kõik meetmed. Kuigi Üldkohus tühistas otsuse 91/298 kinnitamata jätmise tõttu, oleks komisjon pidanud samuti võtma arvesse eespool viidatud 29. juuni 1995. aasta otsust kohtuasjas T-30/91: Solvay *vs.* komisjon, milles Üldkohus tuvastas lõplikult veel ühe menetlusnormi rikkumise. Apellandi arvates oleks komisjon pidanud seega selle Üldkohtu tuvastatud menetlusnormi rikkumise menetluse nõuetekohaseks muutmise eesmärgil parandama ning oleks pidanud apellandil lubama toimikuga tutvuda ja andma võimaluse esitada kõik tema suulised ja kirjalikud märkused enne vaidlusaluse otsuse vastuvõtmist.

45 Komisjon vaidlustab apellandi esitatud väidete ja argumentide vastuvõetavuse ja põhjendatuse.

Euroopa Kohtu hinnang

46 Erinevalt komisjoni väidetest ei kritiseeri apellant toimikuga tutvumise õiguse rikkumise väitega Üldkohtu faktilistele asjaoludele antud hinnanguid, vaid hoopis Üldkohtu kohaldatud norme tõendamiskoormise määramisel seoses nende dokumentide tarvilikkusega, millest osa oli kaduma läinud. Küsimus, kas Üldkohus kohaldas selle hindamisel, kas need dokumendid on apellandi kaitse jaoks tarvilikud, korrektset õiguslikku kriteeriumi, kujutab endast õigusküsimust, mida Euroopa Kohus võib apellatsioonimenetluses kontrollida (vt selle kohta 25. jaanuari 2007. aasta otsus liidetud

kohtuasjades C-403/04 P ja C-405/04 P: Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-729, punkt 40, ja 10. juuli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-413/06 P: Bertelsmann ja Sony Corporation of America *vs.* Impala, EKL 2008, lk I-4951, punkt 117).

47 Kaitseõigused on põhiõigused, mis moodustavad lahutamatu osa õiguse üldpõhimõtetest, mille järgimise Euroopa Kohus tagab (7. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P: Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, EKL 2004, lk I-123, punkt 64).

48 Kaitseõiguste tagamiseks komisjoni menetluses, mille eesmärk on ettevõtjale konkurentsieeskirjade rikkumise eest trahvi määramine, on nõutav, et puudutatud ettevõtjale on antud võimalus esitada tõhusalt oma seisukoht nende väidetavate faktiliste asjaolude ja dokumentide tõelevastavuse ning asjakohasuse kohta, millele komisjon viitab selleks, et põhjendada oma väidet aluslepingu rikkumise toimepanemise kohta (vt eespool viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 66). Need õigused on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 41 lõike 2 punktides a ja b.

49 Üldkohus meenutas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 224 õigesti, et õigus tutvuda toimikuga tähendab seda, et komisjon peab andma asjaomasele ettevõtjale võimaluse analüüsida kõiki uurimistoimikus sisalduvaid dokumente, mis võivad olla tema kaitse jaoks olulised. Need hõlmavad nii süüstavaid kui ka õigustavaid dokumente, välja arvatud teiste ettevõtjate ärisaladused, komisjoni asutusesisesed dokumendid ja muu konfidentsiaalne teave (eespool viidatud kohtuotsused Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, punkt 315, ja Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 68).

50 See, kui rikutakse õigust tutvuda otsusele eelnevas menetluses toimikuga, võib üldjuhul kaasa tuua selle otsuse tühistamise, kui on kahjustatud kaitseõigusi (eespool viidatud kohtuotsus Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, punkt 317).

51 Sellisel juhul ei saa toimepandud rikkumist heastada üksnes sellega, et dokumentidele võimaldati juurdepääs kohtumenetluses (eespool viidatud kohtuotsus Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, punkt 318). Kuna Üldkohtu analüüs on piiratud esitatud väidete kohtuliku kontrolliga, ei ole selle eesmärk ega tagajärg asendada juhtumi täielikku uurimist haldusmenetluses. Peale selle ei aseta toimikusse kuuluvatest teatud dokumentidest hiline teadasaamine komisjoni otsuse peale hagi esitanud ettevõtjat olukorda, milles ta oleks olnud, kui ta oleks saanud samadele dokumentidele tugineda selle institutsiooni menetluses kirjalike ja suuliste märkuste esitamisel (vt eespool viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 103 ja seal viidatud kohtupraktika).

52 Kui juurdepääs toimikule ja eelkõige õigustavatele dokumentidele on tagatud kohtumenetluse staadiumis, ei pea asjaomane ettevõtja tõendama, et kui ta oleks saanud edastamata jäetud dokumentidega tutvuda, oleks komisjoni otsuse sisu olnud teistsugune, vaid piisab tõendamisest, et kõnealused dokumendid oleksid võinud olla tema kaitse jaoks tarvilikud (2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-199/99 P: Corus UK *vs.* komisjon, EKL 2003, lk I-11177, punkt 128; eespool viidatud kohtuotsus Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, punkt 318, ja eespool viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 131).

53 Kuigi Üldkohus meenutas neid põhimõtteid õigesti, jõudis ta siiski vaidlustatud kohtuotsuse punktis 263 järeldusele, et „isegi kui hageja ei saanud tutvuda kõigi uurimistoimikus sisalduvate dokumentidega, ei takistanud see asjaolu tal käesoleval juhul tagada oma kaitset nende sisuliste etteheidete osas, mis komisjon võttis vastuväiteteatises ja [vaidlusaluses] otsuses aluseks."

54 Sellele järeldusele jõudmiseks uuris Üldkohus kõigepealt nimetatud otsuses esitatud etteheiteid ja nende põhjenduseks toodud asitõendeid. Sellist lähenemisviisi ei saa arvustada, kuna just neid asjaolusid silmas pidades tuleb hinnata muude dokumentide tarvilikkust kaitse jaoks.

55 Üldkohus tugines siiski oma järelduses eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punktis 262 esitatud järgmisele kaalutlusele: „[k]una hageja ei esitanud hagiavalduses ühtegi argumenti, millega ta oleks vastu vaielnud selle kokkuleppe olemasolule, mida komisjon [vaidlusaluses] otsuses silmas peab, ei võimalda ükski asjaolu eeldada, et ta oleks saanud puuduvatest alamtoimikutest avastada dokumente, mis oleksid võimaldanud tal komisjoni järeldused kahtluse alla seada".

56 Tuleb meenutada, et – nagu nähtub vaidlusaluse otsuse punktist 49 – apellant ja CFK vaidlesid komisjonis toimunud haldusmenetluses vastu nendevahelise kokkuleppe olemasolule. Apellant väitis nimelt, et ta toetas CFK tegevust ühepoolselt, kui ta kaalus CFK äritegevuse ostmist.

57 Peale selle ei olnud apellandil hagi ettevalmistamise ajal juurdepääsu CFK toimikule, millega võib selgitada sellise kokkuleppe olemasolu vaidlustamata jätmist hagiavalduses.

58 Igal juhul ei saa kohtuasja poolele ette heita niisuguste uute väidete esitamist, mis on esile tulnud menetluse arengu käigus, nagu seda näeb ette Üldkohtu kodukorra artikli 48 lõige 2.

59 Käesolevas asjas sai apellant esitada oma seisukoha 1989. aastal kogutud dokumentide kohta alles 2005. aastal. Kuivõrd aga teatav arv alamtoimikuid oli kadunud ja puudus nende sisukord, siis ei saanud ta kontrollida, kas puuduvad dokumendid oleksid võinud olla tarvilikud tema kaitse jaoks, ning järelikult, kas ta oleks saanud neile tugineda.

60 Selle kadumise tagajärjed kaitseõiguste jaoks on veelgi olulisemad seetõttu, et komisjoni väitel sisaldasid puuduvad alamtoimikud tõenäoliselt vastuseid nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17, esimene määrus asutamislepingu artiklite [81] ja [82] rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01, lk 3), artikli 11 alusel esitatud informatsiooninõuetele, ja seega CFK vastuseid. Järelikult ei ole välistatud, et apellant oleks võinud leida neist alamtoimikutest seda teesi toetavaid tõendeid, mille ta esitas haldusmenetluses.

61 Oluline on rõhutada, et käesolevas asjas ei ole tegemist mõne puuduva dokumendiga, mille sisu oleks saanud tuvastada teiste allikate põhjal, vaid tegemist on tervete alamtoimikutega, mis juhul, kui käesoleva kohtuotsuse punktis 60 viidatud komisjoni oletused oleksid täpsed, oleksid võinud sisaldada komisjonis toimunud menetluse jaoks olulisi dokumente ning mis oleksid võinud olla asjakohased apellandi kaitse jaoks.

62 Sellest tuleneb, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 263 tehtud järeldusega, mille kohaselt ei takistanud apellandil oma kaitse tagamist asjaolu, et tal puudus võimalus uurida kõiki uurimistoimikus sisalduvaid dokumente, rikkus Üldkohus õigusnormi komisjoni poolt kaitseõiguste rikkumise osas ning tugines puuduvate dokumentide sisu osas hüpoteesile, mida tal oli endal võimatu kontrollida.

63 Mis puudutab apellandi poolt tema apellatsioonkaebuse kolmandas väites mainitud asjaomase ettevõtja ärakuulamist enne vaidlusaluse otsuse vastuvõtmist, siis tuleb meenutada, et see on osa kaitseõigustest. Kaitseõiguste rikkumist tuleb aga analüüsida iga juhtumi konkreetsete asjaolude alusel.

64 Üldkohus märkis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 165 õigesti, et kui komisjon teeb pärast seda, kui otsus, millega karistatakse EÜ artikli 81 lõiget 1 rikkunud ettevõtjaid, on tühistatud selliste menetlusnormide rikkumise tõttu, mis on seotud ainult volinike kolleegiumi poolt otsuse lõpliku vastuvõtmise korraga, uue otsuse, mille sisu on enamjaolt identne ja mis põhineb samadel etteheidetel, ei ole komisjon kohustatud asjaomaseid ettevõtjaid uuesti ära kuulama (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, punktid 83–111).

65 Käesolevas asjas ei saa siiski apellandi ärakuulamise küsimust lahutada toimikule juurdepääsust. Kuigi vaidlusaluse otsuse sisu on enamjaolt identne ja see põhineb samadel etteheidetel kui esimene otsus, mille Üldkohus tühistas menetluse viimases etapis menetlusnormi rikkumise tõttu, milleks oli volinike kolleegiumi poolt nõuetekohaselt kinnitamata jätmine, on tõsi see, et selle esimese otsuse vastuvõtmisel esines ka juba nimetatud rikkumisest varasem õigusnormi rikkumine. Nagu nähtub nimelt käesoleva kohtuotsuse punktist 17, ei ole vaidlust selles, et nimetatud esimese otsuse vastuvõtmisele eelnenud haldusmenetluses ei esitanud komisjon apellandile kõiki tema toimikus olnud dokumente ning eelkõige õigustavaid dokumente.

66 Kuid nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 17, leidis Üldkohus eespool viidatud 29. juuni 1995. aasta otsustes kohtuasjas T-30/91: Solvay *vs.* komisjon ja kohtuasjas T-36/91: ICI *vs.* komisjon seoses käesoleva kohtuotsuse punktis 12 viidatud otsusega 91/297, mis on vaidlusaluse otsusega seotud ja mis on sama vastuväiteteatise ese, et selles haldusmenetluses oli rikutud kaitseõigusi, kuna komisjon

ei võimaldanud asjaomasel ettevõtjal piisavalt tutvuda dokumentidega ning eelkõige nendega, mis võisid olla tarvilikud viimati nimetatu kaitse jaoks. Seega tühistas Üldkohus need otsused, märkides nimelt ühelt poolt, et toimikuga tutvumise õigus kuulub konkurentsiasjades nende menetluslike tagatiste hulka, mille eesmärk on kaitseõiguste kaitsmine, ning tuues teiselt poolt välja vajaduse koostada toimikusse kuuluvatest dokumentidest üksikasjalik loetelu, selleks et asjaomane ettevõtja saaks hinnata, kui otstarbekas on taotleda juurdepääsu niisugustele spetsiifilistele dokumentidele, mis võiksid olla tarvilikud tema kaitse jaoks (eespool viidatud 29. juuni 1995. aasta otsused kohtuasjas T-30/91: Solvay *vs.* komisjon, punktid 59 ja 101, ning kohtuasjas T-36/91: ICI *vs.* komisjon, punktid 69 ja 111).

67 Hoolimata neist asjaoludest ning Euroopa Kohtu praktikast, mis kinnitab toimikuga, iseäranis õigustavate dokumentidega tutvumise õiguse olulisust (vt eelkõige 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-51/92 P: Hercules Chemicals *vs.* komisjon, EKL 1999, lk I-4235), võttis komisjon vastu samasuguse otsuse nagu see, mis tühistati nõuetekohase kinnituse puudumise tõttu, ilma et ta oleks alustanud uut haldusmenetlust, mille käigus oleks ta apellandi ära kuulanud pärast seda, kui ta on viimasel võimaldanud toimikuga tutvuda.

68 Sellest järeldub, et kuna Üldkohus ei võtnud arvesse kohtuasja konkreetseid asjaolusid ning tugines eelkõige asjaolule, et esimene otsus tühistati nõuetekohase kinnitamata jätmise tõttu ja teine otsus sisaldas samu etteheiteid, siis leidis ta ebaõigesti, et apellandi ärakuulamine ei olnud vajalik. Seega rikkus Üldkohus õigusnormi, leides, et komisjon ei rikkunud kaitseõigusi, kui ta jättis apellandi enne vaidlusaluse otsuse vastuvõtmist ära kuulamata.

69 Neist kaalutlustest nähtub, et apellatsioonkaebuse teine ja kolmas väide on põhjendatud ja et vaidlustatud kohtuotsus tuleb tühistada, kuna selle kohtuotsusega jättis Üldkohus vaidlusaluse otsuse kaitseõiguste rikkumise tõttu tühistamata.

70 Kuna teise ja kolmanda väite põhjendatuse tunnustamine toob kaasa vaidlustatud kohtuotsuse tühistamise, puudub vajadus kontrollida esimest väidet.

Vaidlusaluse otsuse peale esitatud hagi

71 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 61 on sätestatud, et kui apellatsioonkaebus on põhjendatud, tühistab Euroopa Kohus Üldkohtu otsuse. Sellisel juhul võib ta ise teha asja suhtes lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium seda lubab. Käesolevas asjas on see nii.

72 Käesoleva kohtuotsuse punktidest 47–69 nähtub, et apellatsioonkaebus on põhjendatud ning et vaidlusalune otsus tuleb tühistada kaitseõiguste rikkumise tõttu.

Kohtukulud

73 Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 122 on ette nähtud, et kui apellatsioonkaebus on põhjendatud ja Euroopa Kohus teeb ise kohtuasjas lõpliku otsuse, otsustab ta kohtukulude jaotuse. Vastavalt kodukorra artikli 69 lõikele 2, mida kodukorra artikli 118 alusel kohaldatakse apellatsioonkaebuste suhtes, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna apellatsioonkaebuse esitaja on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja komisjon on kohtuvaidluse peamises osas kaotanud, tuleb apellandi kõik kohtukulud nii esimeses astmes kui ka apellatsiooniastmes välja mõista komisjonilt, kes ühtlasi kannab enda kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. **Tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 17. detsembri 2009. aasta otsus kohtuasjas T-58/01: Solvay *vs.* komisjon.**

2. **Tühistada komisjoni 13. detsembri 2000. aasta otsus 2003/5/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 81 kohaldamise menetlust (COMP/33.133 – B: naatriumkarbonaat – Solvay, CFK).**

3. **Mõista nii esimese astme menetlusega kui ka apellatsioonimenetlusega kaasnenud kulud välja komisjonilt.**

Allkirjad